

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อแก้ปัญหาคความยากจนโดย เน้นส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนชาวกะเหรี่ยง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

The Participatory Action Research for Poverty Problem Solving by Focusing on Enhancement and Development of Local Wisdom in Karen Community at Ratchaburi Province

สุทิน สนองผัน^{1*}

Sutin Sanongphan^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหาคความยากจนในชุมชนชาวกะเหรี่ยงที่มุ่งเน้นส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวกะเหรี่ยง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เพราะความยากจนที่ปรากฏนั้นเกิดขึ้นเพราะชุมชนชาวกะเหรี่ยงขาดแคลนภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นล่มสลาย เนื่องจากชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตชายแดนไทยและพม่าได้สูญเสียกลุ่มคนอาวุโสที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นไปกับสงครามตามรอยตะเข็บชายแดนครั้งแล้วครั้งเล่า ประกอบทั้งโรคภัยประจำถิ่นได้คร่าชีวิตชาวกะเหรี่ยงให้เสียชีวิตก่อนวัยอันควร จนเหลือกลุ่มคนอาวุโสในแต่ละชุมชนน้อยที่สุด ที่เหลืออยู่ก็เจ็บป่วยและอ่อนแอ ผู้คนจึงปล่อยให้ชุมชนเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร้ทิศทางจนชุมชนชาวกะเหรี่ยงสูญเสียวิถีวัฒนธรรม และสูญเสียองค์ความรู้ท้องถิ่นที่เคยเป็นพลังสำคัญ ที่เคยเยียวยาปัญหาต่างๆ ในชุมชน

นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงได้เข้าไปวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยเริ่มจากศึกษาสภาพปัญหา วางแผนการจัดกิจกรรม และแสวงหาความร่วมมือจากภาครัฐ และเอกชน โดยเน้นการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มคนอาวุโส ที่ยังสามารถจดจำกระบวนการองค์ความรู้ท้องถิ่น ทั้งยังส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดไปสู่ชุมชน เพื่อฟื้นฟูภูมิปัญญาชาวกะเหรี่ยงให้สามารถนำมาแก้ปัญหาคได้เหมือนในอดีต

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี 70150

¹ Faculty of Humanities and Social Sciences, Muban Chombueng Rajabhat University, Chombueng, Ratchaburi 70150, Thailand.

* ผู้นิพนธ์ประสานงาน ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (Corresponding author, e-mail) : sutin.sanong@hotmail.com

ผลการเข้าไปจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้มีการค้นพบกระบวนการรักษาโรคที่มีประสิทธิภาพ เช่น โรคมาลาเรีย โรคจิตและโรคท้องร่วงอย่างรุนแรง ทั้งพบว่าบางส่วนยังสามารถแสวงหาสมุนไพรมาเก็บรักษาไว้ และใช้รักษาในคราวจำเป็น นอกจากนี้แล้วยังค้นพบความรู้ใหม่ที่สำคัญคือกระบวนการรักษาโรคโดยใช้น้ำบำบัด การรักษาพิษของอาหาร และที่สำคัญยิ่งคือการใช้ใบฝรั่งและใบน้อยหน้าสดขับอากาศพิษออกจากห้องนอนเพื่อรักษาโรคไหลตาย นับว่าเป็นการค้นพบองค์ความรู้ท้องถิ่นครั้งสำคัญยิ่ง

การวิจัยเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้เป็นการกระตุ้นผู้คนในชุมชนชาวกะเหรี่ยงให้ตื่นตัวต่อการป้องกันแก้ไขโรค การช่วยดูแลรักษาผู้ป่วยตามวิถีวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมอันสำคัญที่ทำให้ค้นพบแนวทางปฏิบัติต่อผู้ป่วยอย่างมีขั้นตอน และมีการวิเคราะห์อาการก่อนการตัดสินใจใช้วิธีการสมุนไพรหรือส่งแพทย์ เป็นการสร้างโอกาสให้ผู้ยากไร้ได้มีโอกาสเยียวยา การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวกะเหรี่ยงจะช่วยให้ชาวกะเหรี่ยงมีการศึกษาความรู้ท้องถิ่น มีความสามัคคี และเชื่อมั่นในกระบวนการของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพิ่มขึ้น จนสามารถแก้ปัญหาความยากจนอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การแก้ปัญหาความยากจนในชุมชน, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, กะเหรี่ยง, คติชนวิทยาท้องถิ่น

ABSTRACT

The purpose of this research was to solve poverty problem by focusing on enhancement and development the local wisdom in Karen community at Ratchaburi Province. One of the causes of their poverty are lacking of local wisdom. The Karen and Burmese community at the border of Thailand and Myanmar lost the old and local wisdom because of the war and sickness. The few ones remain but they are weak and unhealthy. As the result, the Karen community at The Tanowsri Mountains lost their culture, local knowledge which used to be their power for a long time.

The researcher from Rajabhat Muban Chombueng University operated participatory action research by studying basic problem situation, planning activities and finding cooperation from various organizations, focusing on enhancement and development the old to exchange and transfer the knowledge to the others in the community in order to restore their valuable local wisdom.

The result of this participatory action research were finding a traditional cure process such as malaria and diarrhea and transfer knowledge about herb from the old to the young. Moreover, the study found a cure by using water therapy and a cure of toxic food.

The study stimulated the Karens about health watch, sickness protection and patients care by cultural ways. There was a symptom analysis before making decision to use any kinds of herb or transfer to a hospital. This gave advantage for the poor to remedy themselves. The enhancement of local wisdom can help to get more knowledge, unity and reliability of local wisdom and the poverty problem.

Key words: poverty problem solving in community, local wisdom, Karen, local folklore

ความนำ

ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในบริเวณชายแดนไทย-พม่าแถบอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรีหลายหมู่บ้านเป็นชุมชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจยากไร้อย่างที่สุด ดังจะเห็นว่าหมู่บ้านที่มีรายได้ต่อหัวต่อคนต่อปีต่ำสุดหลายหมู่บ้าน เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของหมู่บ้านในบริเวณภาคกลางทั่วไป คือ หมู่บ้านห้วยแห้ง ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี 7,837 บาท บ้านห้วยน้ำหนัก มีรายได้เฉลี่ย 9,429 บาท และโดยเฉลี่ยทั้งตำบลตะนาวศรีมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 10,630 บาท ซึ่งนับว่ามีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่ำกว่าหมู่บ้านและตำบลในพื้นที่อื่นๆ ของภาคกลาง (องค์การบริหารส่วนตำบลตะนาวศรี, 2546) แม้ว่าชุมชนชาวกะเหรี่ยงในอำเภอสวนผึ้งมีฐานะยากจน แต่ชุมชนเหล่านี้มีทุนทางสังคมที่เป็นทุนทางศีลธรรมและความสมัครสมานสามัคคีสูง ประกอบทั้งผู้คนส่วนใหญ่ยังมีวิถีชีวิตอยู่ในระบบเกษตรกรรมพอเลี้ยงชีพ อันน่าจะเกื้อหนุนต่อระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กล่าวคือ ชุมชนแถบนี้เป็นชุมชนเกษตรกรรมที่มีอาชีพเสริมเป็นงานหัตถกรรม งานทอผ้า งานจักสาน งานรับจ้างต่างๆ งานผลิตเครื่องประดับจากเงินและอื่นๆ อีกมาก (สุทิน, 2548) จึงกล่าวได้ว่าแม้ว่าชุมชนเหล่านี้ดำรงชีวิตอยู่ในวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยากจน แต่ก็มิบริบททางสังคมที่น่าจะเข้าไปส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพให้พัฒนาเป็นชุมชนที่มีความยั่งยืนตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงได้ เพียงแต่ต้องมีการปรับแนวคิด และรูปแบบในการดำรงชีวิตผู้คนเป็นสาระหลัก

การสูญหายและล้มตายไปอย่างผิดสังเกตของ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวกะเหรี่ยง ทำให้องค์ความรู้ท้องถิ่นชาวกะเหรี่ยงด้านยาสมุนไพร ด้านอาหาร เทคโนโลยีพื้นบ้าน ประชญา เพลงพื้นบ้าน ภูมิปัญญา นิเวศน์และคติชนวิทยาชาวกะเหรี่ยงเสื่อมสูญไปจากการรับรู้ (เกาะ, 2551: สัมภาษณ์) ทำให้เกิดภาวะเลวร้ายอย่างที่สุดเกิดขึ้นในวิถีวัฒนธรรม เช่น การต้องหันไปพึ่งยาสมัยใหม่สถานเดียว ซึ่งต้องใช้เงินจำนวนมากในการรักษา แต่ชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ก็ไม่มีเงินที่ใช้จ่ายในการรักษา ชาวกะเหรี่ยงต้องดิ้นรนหาเงินด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อหันไปบริโภคอาหารแบบคนพื้นราบ และผู้คนในชุมชนอยู่ในภาวะอึดอัดและตึงเครียด เพราะไม่ได้รับการยอมรับในการแสดงออกทางวัฒนธรรมและคติชนวิทยาท้องถิ่น ความขัดสนได้นำไปสู่การอพยพออกไปหางานทำนอกพื้นที่ นอกจากนี้แล้วชุมชนได้สูญเสียศักยภาพด้านยาสมุนไพร การต้องสูญเสียกระบวนการรักษาโรคมลาเรียและไข้หวัดใหญ่ (แข็ง, 2550: สัมภาษณ์) ทำให้องค์ความรู้ด้านยาสมุนไพรเสื่อมสูญไปเป็นลำดับ หากไม่มีการส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้นในชุมชนชาวกะเหรี่ยงอย่างเร่งด่วน ก็จะทำให้สูญเสียภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชาวกะเหรี่ยงสืบทอดต่อกันมานับพันปี อันจะก่อให้เกิดผลเสียหายใหญ่หลวงต่อชุมชนชาวกะเหรี่ยง และนับเป็นเรื่องที่น่าเสียดายมรดกภูมิปัญญาของกลุ่มคนบนเทือกเขาตะนาวศรีเป็นอย่างยิ่ง

การเข้าไปส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนชาวกะเหรี่ยงอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรีในครั้งนี้เป็นโครงการต่อเนื่อง แม้จะมีการขยายพื้นที่ไปเพิ่มเติมที่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงทั้งหมดในเขตอำเภอสวนผึ้ง แต่ก็มีการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมชาวกะเหรี่ยงไปมากแล้วในโครงการวิจัยที่ 1 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

สิ่งที่ได้ผลตอบแทนเป็นเงิน ทำให้กลุ่มคนไทยได้เอารัดเอาเปรียบ ทั้งการเก็บค่านายหน้าค่าเช่างาน การหลอกให้ทำงานขายบริการ การพาเร่ร่อนไปเพื่อตอบสนองทางเพศให้ลูกค้าที่มีเงิน คนผู้อ่อนแอและเจ็บปวดถูกเอารัดเอาเปรียบ กลายเป็นบาดแผลทางสังคมที่ยากจะลบเลือนไปจากประวัติศาสตร์ของผู้คนชายแดน

ชาวกะเหรี่ยงในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เป็นกลุ่มคนในวิถีวัฒนธรรมกะเหรี่ยงแห่งเทือกเขาตะนาวศรี ที่มีการตั้งถิ่นฐานนับเนื่องกันมาช้านานแล้ว ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ต่อมารัฐไทยและพม่าได้ส่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงขึ้นไปเฝ้าระวังแนวพรมแดน จนเกิดการเผชิญหน้ากันเหนือสันเขาตะนาวศรี แต่กองทัพบกของฝ่ายไทยและพม่าได้ทำความตกลงแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหาชายแดนไทยและพม่าขึ้น โดยมีการแต่งตั้งบุคคลสำคัญทั้งของฝ่ายไทยและของสหภาพพม่า เพื่อร่วมประชุมหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในบริเวณแนวพรมแดน แต่กระนั้นก็ตาม สภาพที่เจ้าหน้าที่ทหารทั้งของไทยและพม่าเข้าไปทำฐานปฏิบัติการบนสันเขาตะนาวศรีก็ได้แบ่งแยกชาวกะเหรี่ยงตามหุบเขาต่างๆ ออกเป็นส่วนๆ ในเขตไทยและเขตของสหภาพพม่า การหวาดระแวงต่อปฏิบัติการของกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระ ทำให้กองทัพแห่งสหภาพพม่าเคลื่อนกำลังทหารจำนวนมากเข้าประจำตามรอยตะเข็บชายแดน และได้ใช้ปฏิบัติทางทหารที่รุนแรงในชุมชนชาวกะเหรี่ยง โดยปฏิบัติการตามแนวทางทหารทั้งกับนักรบและไม่ได้เว้นไว้แม้แต่กับพลเรือนชาวกะเหรี่ยง จนสร้างสถานการณ์กดดันขึ้นในชุมชนชาวกะเหรี่ยง ความรุนแรงทางการเมืองทำให้ชาวกะเหรี่ยงไม่สามารถทำมาหากินได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ ทั้งยังมีการสังหารเหล่าภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีลักษณะเป็นนักคิด และเป็นผู้นำตามวิถีวัฒนธรรม ขณะที่ทหารฝ่ายพม่ามีการวางกับดักระเบิดจนสร้างอันตรายต่อพลเรือน

กองทหารพม่ามีการชูเชิญและบังคับของบุตรชายชาวกะเหรี่ยงไปเป็นลูกหาบ(คนคอยแบกสัมภาระ)โดยไม่มีค่าตอบแทน และมีการลวนลามหญิงสาวชาวกะเหรี่ยงอยู่ทั่วไป นอกจากนี้แล้วยังทำการรื้อค้นบ้านเรือนชาวกะเหรี่ยงอยู่เรื่อยๆ ครั้นเมื่อการโจมตีกับกองกำลังกะเหรี่ยงอิสระไม่เป็นผล กองกำลังแห่งสหภาพพม่าก็ได้สั่งให้ย้ายชุมชนชาวกะเหรี่ยงไปในเขตกักกัน โดยหากกลุ่มใดขัดขืนก็จะทำการเผาบ้านเรือนและยิงฉวาง (จี้บ, 2550: สัมภาษณ์) ทำให้ชาวกะเหรี่ยงหนีการกดขี่เข้าสู่เขตพื้นที่ของประเทศไทย ด้วยหวังใช้เป็นที่พักพิงชั่วคราว ในขณะที่บางส่วนก็รอเวลากลับไปตั้งหลักใหม่ยังถิ่นมาตุภูมิ แต่ทราบใดที่ไปสงครามตามแนวชายแดนยังไม่สิ้นสุด ก็ยังไม่มื่ออะไรแน่นอนสำหรับอนาคตของชาวกะเหรี่ยงตามรอยตะเข็บชายแดนไทยและพม่า

เมื่อชาวกะเหรี่ยงเข้าสู่สังคมไทยก็ต้องประสบกับความอึดอัด ขัดสน เพราะการเข้ามาอยู่ในแผ่นดินไทย ไม่สามารถหาของป่าและตัดไม้สำหรับสร้างบ้านโดยอิสระ อีกทั้งการยังชีพโดยทั่วไปก็ต้องมีเงินที่ใช้จับจ่ายซื้อขาย อีกทั้งการประกอบอาชีพในทุกลักษณะก็ต้องมีความรู้และความชำนาญสูง ทำให้ชาวกะเหรี่ยงประสบปัญหานานา เพราะไม่สามารถติดต่อสื่อสารภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งขาดความรู้ด้านช่างฝีมือและขาดความรู้ความเข้าใจต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ครอบครัวชาวกะเหรี่ยงโดยส่วนใหญ่จึงอาศัยอยู่อย่างอดทนต่อความยากไร้ อาศัยประสบการณ์เดิมๆ ที่มีนั้นคอยค้ำคั้นไปหาของ

ป่าในฝั่งสหภาพพม่าที่เป็นถิ่นมาตุภูมิ และใช้แรงงานที่มีอยู่ทำงานแบกหาม และรับจ้างเฝ้าไร่และรีสอร์ทให้แก่เกษตรกรชาวไทย(นาวิ, 2550: สัมภาษณ์) ผู้ที่มีงานมีรายได้ได้แบ่งเงินจุนเจือญาติมิตรที่ขาดแคลนเพื่อยังชีพอยู่ร่วมกันตามวิถีวัฒนธรรม แต่การอพยพสู่ประเทศไทยในสภาพบ้านแตกสาแหรกขาด เพราะกองทัพสหภาพพม่าบุกทำลายชุมชน ทำให้สูญเสียทรัพย์สินจำนวนมาก สิ่งมีค่าและเครื่องมือ เครื่องใช้และอาหารทั้งหมด ภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวนมากสูญหายและล้มตายจากการถูกสังหาร ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางส่วนก็พิการและเจ็บป่วยทำให้ชุมชนประสบกับภาวะวิกฤตด้านขวัญและกำลังใจ และด้านการสร้างงานสร้างอาชีพ เนื่องจากขาดแคลนทั้งเครื่องมือและขาดแคลนกลุ่มแกนนำชุมชนที่จะรื้อฟื้นชุมชนขึ้นมาใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์การวางแผน และสภาพปัญหาในชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวกะเหรี่ยง สร้างกระบวนการทางสังคมพัฒนาชุมชนชาวกะเหรี่ยงเพื่อให้เกิดการยอมรับและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในภูมิปัญญาของชาวกะเหรี่ยง
3. เพื่อสร้างกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาในชุมชนชาวกะเหรี่ยงโดยเน้นแนวทางของภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวกะเหรี่ยง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อแก้ไขความยากจนโดยเน้นส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนชาวกะเหรี่ยง อำเภอสวนผึ้ง

จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research- PAR) ผสมผสานกับวิธีการวิจัยภาคสนาม โดยวิจัยในรูปแบบการบูรณาการการวิจัยด้วยเทคนิคผสมผสาน (Mix - methods research) โดยให้เครือข่ายทางสังคมต่างๆในชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดกิจกรรม เช่น ผู้นำชุมชน เครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้าราชการประชาชน นักศึกษาระดับปริญญาโทเพื่อการพัฒนา(ระดับปริญญาโท) นักศึกษาปริญญาตรี สังกัดโปรแกรมวิชาสังคมศึกษา โดยมีส่วนร่วมตั้งแต่การเก็บข้อมูลบริบทชุมชน การจัดกิจกรรมในชุมชน การประเมินผล และการวางแผนทางสำหรับอนาคตของชุมชน

ประชากรที่ใช้ศึกษา ชาวกะเหรี่ยงในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

เครื่องมือที่ใช้ศึกษาค้นคว้า แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ การจัดกิจกรรม FSC และการจัดกิจกรรม Focus Group และทำการศึกษาตีความสังเคราะห์ตามวิธีการบูรณาการเทคนิควิธีทางสังคมศาสตร์

ระยะเวลาในการศึกษาค้นคว้า 1 ปี

ผลการดำเนินงาน

การเข้าไปทำวิจัยเพื่อส่งเสริมศักยภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนชาวกะเหรี่ยง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยมุ่งส่งเสริมให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหันมาฟื้นฟูความรู้ด้านสมุนไพร กระบวนการรักษาโรคประจำถิ่นแบบดั้งเดิม การละเล่นพื้นบ้าน การทอผ้า การสืบทอดคตินวนวิทยา ผลการร่วมมือกันจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยน และแสวงหาทางสืบค้นแนวทางการรักษาด้วยสมุนไพรทำให้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญคือ การค้นพบกระบวนการรักษา

โรคมลาเรียตามวิถีวัฒนธรรมกะเหรี่ยงที่มีประสิทธิภาพและประหยัด เพราะชาวกะเหรี่ยงใช้ต้นไต้ใบ บอระเพ็ด และเปลือกสะเดาผสมเข้าสุตรยา (อ่อง, 2551: สัมภาษณ์) ขณะเดียวกันมีการปรุงยาที่กระตุ้นให้หิวอาหารจากพืชตระกูลจิง ใช้สำหรับผู้ป่วยหนักเพื่อการฟื้นไข้โดยรวดเร็ว (แอ้, 2551: สัมภาษณ์) นอกจากนี้ยังค้นพบว่าชาวกะเหรี่ยงมีการเรียนรู้พิษจากอาหารประเภทไขมันของสัตว์ เช่น ไขมันหมู ไขมันกระรอก ไขมันของกระถิก (สัตว์ขนาดเล็กคล้ายกระแต) และไขมันของควาย เป็นอาหารมีพิษที่เป็นอันตรายของผู้ป่วยหนักและคนสูงอายุ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหารประเภทไขมันนั้นมีพิษรุนแรงสำหรับผู้ป่วยที่มีอาการไอและเสลดติดลำคอ หากไม่งดเว้นจะทำให้ป่วยหนักมากขึ้นถึงขั้นเสียชีวิต

การรักษาผู้ป่วยของภูมิปัญญาชาวกะเหรี่ยงนั้นจะมีการระมัดระวังพิษอาหารต่างๆ โดยเคร่งครัด เช่น ชะอม หน่อไม้ ผลฝรั่ง มะพร้าว มะม่วง มะขาม เป็นอาหารที่มีพิษแทรกซ้อน ต้องรับประทานโดยระมัดระวัง นอกจากนี้แล้วก็มีการสร้างกิจกรรมที่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันด้านสุขภาพด้วยการนำเครือข่ายทางสังคมชาวกะเหรี่ยงมาสร้างข้อตกลงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการฟื้นฟูวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น การน้อมนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปปฏิบัติ เพื่อให้คำครองชีพประหยัดแต่ยังมีมาตรฐานและที่สำคัญคือการร่วมกันปลูกกระแสให้ชาวกะเหรี่ยงหันมาร่วมกันใช้หรือบริโภคสิ่งของในชุมชน โดยสร้างความตระหนักร่วมกันในการใช้อาหารท้องถิ่น เพื่อเป็นการช่วยกันสร้างแนวทางการส่งเสริมสุขภาพของผู้คนให้แข็งแรง มีแนวทางที่ปลอดภัย จนมีความพร้อมที่จะต่อสู้กับงานหนักได้ในโอกาสต่อไป

ผลของการค้นพบความรู้ใหม่ที่สำคัญมากอีกประการคือ พบว่า กลุ่มชาวกะเหรี่ยงเคยมีการใช้ใบฝรั่งและใบน้อยหน้าสดขับอากาศพิษออกจากห้องนอนที่อับชื้น ทำให้นอนหลับสนิทและไม่เจ็บป่วย เนื่องจากการใช้ใบฝรั่งและใบน้อยหน้าสดวางไว้ตามมุมห้องนอนจะทำให้อากาศในห้องสะอาดมากขึ้น การค้นพบดังกล่าวนี้หากมีการศึกษาต่อยอด อาจพบสภาพการใช้ใบฝรั่งสดกับใบน้อยหน้าสดกับความสัมพันธ์ในการเกิดโรคไหลตาย เพราะชาวกะเหรี่ยงที่ใช้ใบไม้ขับอากาศพิษในห้องนอนจะไม่มีปรากฏการณ์ไหลตาย การค้นพบข้อมูลใหม่นี้เป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เป็นข้อมูลสำคัญที่จะนำร่องไปสู่การศึกษาปรากฏการณ์เสียชีวิตฉับพลันในกลุ่มคนที่ยากไร้ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอย่างใหญ่หลวงในอนาคต

การค้นพบองค์ความรู้ใหม่ในชุมชนชาวกะเหรี่ยงดำเนินไปพร้อมๆ กับการจัดกิจกรรมในชุมชนชาวกะเหรี่ยง เกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้สมุนไพร การดูแลผู้ป่วย การสร้างกิจกรรมส่งเสริมความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม การจัดเวทีประชาคมเพื่อส่งเสริมระบบความสัมพันธ์ทางสังคม กิจกรรมการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ จึงเป็นผลงานสำคัญที่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการสร้างประสบการณ์การแก้ปัญหาอันแท้จริงในชุมชนชาวกะเหรี่ยง

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อแก้ปัญหาคือความยากจนที่มุ่งเน้นส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนชาวกะเหรี่ยง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เป็นความก้าวหน้าที่สำคัญในการนำเสนอสภาพปัญหาทั่วไป บริบททางสังคมชีวิตชาวกะเหรี่ยงในเขต

ชายแดนไทยและพม่า อีกทั้งยังมีการแสวงหาแนวทางแก้ปัญหาที่ก่อให้เกิดผลกระทบน้อย จนพัฒนาขึ้นเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาย่างยั่งยืน การที่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงปล่อยให้กระบวนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเสื่อมโทรมลงนั้น เป็นผลมาจากปัจจัยภายในคือ โรคภัยระบาดและการสงคราม ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเสียชีวิตไปจำนวนมาก และปัจจัยภายนอกคือการเปลี่ยนแปลงตามกระแสสังคมจากภายนอกและการเชื่อมั่นในค่านิยมของคนพื้นราบมากเกินไป ทำให้ชาวกะเหรี่ยงรุ่นใหม่ขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการของภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพดังกล่าวทำให้คนในชุมชนเกิดภาวะไม่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น (วัง, 2550: สัมภาษณ์) ยังผลให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงเกิดความอ่อนแอ ขาดแนวทางพึ่งตนเอง การร่วมมือกันแก้ปัญหาชุมชนท้องถิ่นลดลง อันนำไปสู่การเกิดปัญหาชุมชนสะสมเอาไว้จนพอกพูนขึ้น เป็นภัยร้ายแรงและบ่อนทำลายชุมชนของตนเองวันแล้ววันเล่า

การขาดการร่วมมือกันแก้ปัญหาสร้างผลกระทบต่อระบบความสัมพันธ์ทางสังคม และระดับคุณภาพชีวิตของชาวกะเหรี่ยงในเขตชายแดน จนทำให้ชาวกะเหรี่ยงทั้งหลายขาดการผนึกกำลังกันแก้ปัญหา หากทั้งยังสับสนกับการแสวงหาแนวทางนั้น แต่การวิจัยในครั้งนี้ได้ฝึกทักษะกระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม และการสรุปสาระสำคัญของการค้นพบ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนได้ร่วมกันใช้แนวทางที่ค้นพบเหล่านี้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหามุมชนชาวกะเหรี่ยง ให้มีความเข้มแข็ง จนกลายเป็นเกราะทางสังคมที่ช่วยคุ้มกันให้ดินแดนตอนในของประเทศมีความสงบและร่มเย็น ดังนั้นหนทางเลือกและหนทางรอดของชุมชนตลอดจนกระบวนการวิจัยโดยทั่วไปจะเป็นทั้งกิจกรรมที่เครือข่ายทางสังคมสร้างขึ้น ศักดิ์ศรี

ที่ได้ช่วยกันปกป้องและประกาศแนวทางที่เสนอแนะ และทฤษฎีที่น่าสนใจที่ค้นพบ ที่มีการนำไปเสนอไว้ และเผยแพร่ต่อไป เพื่อให้มีการใช้ทฤษฎีร่วมกันในหมู่นักวิจัยชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้ผลการวิจัยเล่มนี้ เป็นผลการวิจัยที่ลงไปปฏิบัติในพื้นที่ชายแดนโดยต่อเนื่องกว่า 2 ปี จึงเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์และจำเป็นต้องใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างกิจกรรมการพัฒนา

ผลของการค้นพบในการวิจัยที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่สะท้อนแนวทางแก้ปัญหาชุมชนชายแดน ได้ช่วยสร้างภาวะการเอาใจใส่และเหลียวแลชุมชนชายแดน จากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ที่พร้อมจะแสดงออกถึงความ เป็นธรรม เป็นกลาง เป็นห่วง รวมทั้งวิสัยทัศน์ของหน่วยงานที่พึงเร่งรีบเข้าไปสกัดกั้นปัญหายังด้านชายแดน ก่อนที่ปัญหาต่างๆ จะลุกลามเข้าสู่พื้นที่ตอนในของประเทศ ซึ่งในปัจจุบันก็ได้ประสบปัญหาเชิงประจักษ์แล้วว่า ชุมชนในเขตภาคกลางต่างได้รับผลกระทบจากปัญหาประเทศเพื่อนบ้านอยู่มากมายหลายเรื่อง ทั้งยังนับวันแต่จะมีความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ (กาสิก และ ชาญชัย, 2549) ผลของการวิจัยที่ค้นพบช่วยส่งเสริมกระบวนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการรักษาโรค การดูแลผู้ป่วย การพัฒนาคุณภาพอาหารท้องถิ่น การส่งเสริมบทบาทภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมระบบความสัมพันธ์ด้านบวกของคนในชุมชน นอกจากนี้แล้วข้อมูลในรายงานการวิจัยก็ยังนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนนักศึกษาโปรแกรมวิชาสังคมศึกษา สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา และสาขาอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้แล้วผลการศึกษาค้นคว้ายังมีการเผยแพร่ไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเวทีประชาคมท้องถิ่นเพื่อร่วมวางแผนแก้ไขปัญหามาโดยต่อเนื่องอีกด้วย

ข้อมูลจากการวิจัยพื้นที่ชุมชนชายแดนนั้นมีคุณค่าสุดจะคณา แม้ว่าโดยภาพรวมมีการจัดให้การวิจัยพื้นที่ชายแดนเป็นการวิจัยท้องถิ่น ซึ่งแม้ว่าการวิจัยพื้นที่ชายแดนมีความหมายลักษณะนั้นด้วย แต่ความหมายที่แท้จริงนั้นใหญ่กว่าการวิจัยท้องถิ่นมาก เพราะการวิจัยชายแดนเป็นการวิจัยสาระแห่งชาติเนื่องจากปัญหาต่างๆ ที่กำลังลุกลามจากประเทศเพื่อนบ้าน พร้อมทั้งจะระบุดำเนินไปสร้างความสูญเสียต่อประเทศไทยอย่างใหญ่หลวง นอกจากนี้แล้วข้อค้นพบในการวิจัยพื้นที่ชายแดนก็จะเป็นข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาในระดับชาติ ทั้งลักษณะสาระความรู้ที่ค้นพบนั้น ไม่ใช่ใช้แก้ปัญหาได้เพียงใน 1-2 ปี หากแต่สามารถใช้แก้ปัญหาในชุมชนได้อีกนับหลายสิบปี

อภิปรายผลและสรุป

ในอดีตนั้น การศึกษาวิจัยในชุมชนชาวกะเหรี่ยงในบริเวณชายแดนไทยและพม่ายังมีข้อผิดพลาดอยู่มาก เพราะข้อเขียนและข้ออธิบายส่วนใหญ่มักปนเปื้อนไปด้วยอคติ เช่น มีการกล่าวถึงชุมชนที่กำลังเดือดร้อนว่า เป็นชุมชนที่ตั้งใจจะสมปัญหาไว้ เพราะผู้คนไม่รู้จักร่วมมือกันแก้ไขปัญหา อีกทั้งยังมีทัศนคติที่เป็นอคติ โดยมุ่งขับไสผู้คนเพื่อผลักภาระการแก้ปัญหา โดยอ้างว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่ชุมชนไม่มีศักยภาพการแก้ปัญหาเพียงพอ ทั้งยังมีบางส่วนมุ่งแก้ปัญหาแบบรุนแรงถึงขั้นเสนอให้ส่งกลับชาวกะเหรี่ยงไปยังสหภาพพม่า เพราะส่วนใหญ่ไม่มีบัตรประชาชน (สุทธิ, 2550) แต่ในความจริงนั้นหากปัญหาในชุมชนท้องถิ่นได้รับความร่วมมือในการแก้ไขจากประชาชน การแก้ปัญหา ก็สามารถจะบรรเทาลงไปได้ และถ้าจะให้ดีนั้น ฝ่ายประชาชนควรได้

ร่วมมือกันสร้างประสบการณ์แก้ปัญหาชุมชน โดยอาศัยภาครัฐเป็นฝ่ายส่งเสริมและสนับสนุน ทั้งนี้เพราะประชาชนในท้องถิ่นนั้นมีความรู้ความเข้าใจสาเหตุแห่งปัญหามากที่สุด (สมพงษ์ และ พรชัย, 2549) และที่น่าสังเกตก็คือบางปัญหานั้นเกิดจากประชาชนมีวิกฤตศรัทธาต่อการใช้อำนาจของระบบรัฐ ที่เจ้าหน้าที่บางส่วนมักใช้อำนาจบ่อยครั้งจนเกินไป จึงได้ก่อให้เกิดสถานการณ์ขึ้น ซึ่งปัญหาในลักษณะนี้ ถ้าแก้ไขถูกทางก็จะแก้ไขโดยง่าย แต่ถ้าแก้ไขโดยใช้มาตรการรุนแรงเกินไป เรื่องก็อาจลุกลามออกไปใหญ่โต ข้ออธิบายหรือวาทกรรมที่อิงอยู่บนอคติและมองชุมชนที่ด้อยโอกาสอย่างขับไส หรือมีข้ออธิบายที่คดขี้ คือมุ่งให้รัฐผลักไสกลุ่มคนที่ไม่มีบัตรประชาชนไทยออกจากประเทศไทย จึงไม่ใช่หนทางแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์

การส่งกลับชาวกะเหรี่ยงไปกลางป่าลึกในรอยตะเข็บชายแดน หรือมุ่งให้ควบคุมเข้าไปในที่พิศมัยชั่วคราพร้อมกับแกนนำหลักนั้นถือว่าไม่สร้างสรรค์ เพราะในทางปฏิบัติไม่ใช่ทางออกที่ดี เนื่องจากนโยบายส่งกลุ่มกะเหรี่ยงอิสระ ชาวโรฮิงญา (หรือชาวกะลา) กลับไปมาตุภูมินั้น รัฐไทยเคยปฏิบัติมาแล้ว ซึ่งถ้าหากศึกษาดูก็จะพบว่าเหตุการณ์ชาวกะเหรี่ยงถูกล้อมสังหารที่บ้านห้วยมิจนเกิดกลุ่มกะเหรี่ยงก่อตอร์ม็ขึ้นมา (ศิลป์, 2550: สัมภาษณ์) ก็เป็นผลเพราะการที่ฝ่ายไทยเคยส่งคนกลุ่มนี้กลับไปหมู่บ้านเดิมโดยไม่มีหลักประกันใดๆ เป็นการสร้างภาวะบีบคั้น เมื่อมีเหตุรุนแรงที่ทหารพม่าเข้าโจมตี ผลกระทบก็ได้เกิดขึ้นตามแนวพรมแดนของไทยด้วย ดังนั้นการที่จะพิจารณาชะตากรรมของกลุ่มคนที่ไม่มีบัตรให้กลับไปในรัฐมอญและรัฐกะเหรี่ยงก็จะมีผลกระทบต่อผู้คนเป็นจำนวนมากตามแนวชายแดน เพราะชาวกะเหรี่ยงที่อยู่มา

นานแต่ไม่มีบัตรมีอยู่เป็นจำนวนมาก เพราะยังชีพอยู่ในป่าและอาศัยทำไร่ไปวันๆ โดยที่ขาดโอกาสในการมีปฏิสัมพันธ์กับรัฐ และค่อนข้างหวาดระแวงต่อการมีปฏิสัมพันธ์ต่อรัฐ เพราะรัฐที่ปรากฏตัวคนในแถบชายแดนไทยและพม่านั้นก็มิแต่การใช้มาตรการ การข่มขู่ การจับกุมคุมขัง และการปฏิบัติคนที่ใหญ่เกินหน้าที่ ทั้งๆ ที่เป็นข้าราชการระดับต้นก็ตาม (อาทิตย์, 2551: สัมภาษณ์) ทั้งนี้เพื่อให้เหนือกว่าบุคคลอื่นๆ และจะได้ใช้โอกาสดังกล่าวแสวงหาผลประโยชน์นานาตามแนวชายแดนไทยและพม่า

การศึกษาวิจัยในพื้นที่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงในเขตชายแดนควรมีลักษณะสร้างสรรค์ กล่าวคือควรพิจารณาสภาพปัญหาบนพื้นฐานของความเป็นจริง บนพื้นฐานของการส่งเสริมมนุษยธรรม การเขียนและการนำเสนอบนพื้นฐานของความเข้าใจจิตใจและความรู้สึกของกลุ่มคนชายแดนในขณะเดียวกันการเสนอปัญหาต่างๆ นั้นควรมีการเสนอทางออกที่อยู่บนพื้นฐานต่อการเข้าใจวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยง มีความเป็นกลาง เป็นธรรม ให้การเหลียวแลและยอมรับ และที่สำคัญนั้นไม่ควรมองปัญหาชายแดนไทยและพม่าในลักษณะเหยียดหยาม หรือเป็นการระของสังคมใหญ่ เพราะหากศึกษาปัญหาอันแท้จริงแล้ว สาเหตุปัญหาหลักๆ นั้นไม่ได้เกิดจากประชาชนในพื้นที่ ซึ่งเป็นชนเจ้าถิ่น แต่ปัญหาเกิดจากคนต่างถิ่น และเกิดจากการหละหลวมในการอนุญาตให้คนต่างถิ่นเดินทางเข้ามาสัมปทานทรัพยากรธรรมชาติรอบๆ ชุมชนชาวกะเหรี่ยง ในเวลานับเนื่องกันกว่า 20 ปี ดังนั้นเมื่อปัญหาเกิดขึ้นก็ต้องแก้ปัญหาไปตามบทบาทและหน้าที่ของแต่ละฝ่าย ถ้าหากใช้กระบวนการ

แก้ไขหลายๆ ส่วน ทั้งมาตรการภาครัฐควบคู่กับกระบวนการทางสังคมน่าจะช่วยให้ปัญหาตามแนวชายแดนไทยและพม่ายุติลงได้

การเข้าไปศึกษาวิจัยชุมชนชาวกะเหรี่ยงชายแดนไทยและพม่าครั้งต่อไปควรเป็นการเข้าไปของนักมนุษยธรรม ที่มุ่งเข้าไปแก้ปัญหาควบคู่กับการจัดกิจกรรมการพัฒนา ที่นักวิจัยต้องพร้อมที่จะลงไปศึกษาวิถีของชุมชน และร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนด้วยตนเอง จนเกิดสำนึกที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน จะทำให้ยังเห็นพฤติกรรมต่างๆ ของชุมชนที่เป็นคุณ และเห็นแนวทางการพัฒนาชายแดนไทยและพม่า พร้อมกันนั้นก็มิข้อธิบายและข้อพรรณนาที่เป็นกลาง โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นเป็นหลัก เพราะการอธิบายชุมชนชาวกะเหรี่ยงในชุมชนรอยตะเข็บชายแดนนั้นอาจไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิจัยในอดีต ที่ไม่ค่อยได้เข้าไปสร้างปฏิสัมพันธ์กับชาวกะเหรี่ยง และข้ออธิบายบางอย่างในอดีตนั้นก็อาจไม่เหมาะสมกับกลุ่มคนชายแดน เพราะลักษณะที่แท้ของคนชายแดน คือ “การจำเป็นต้องปฏิบัติคนให้รอด” ท่ามกลางกระแสการพัฒนาและช่วยเหลือจากรัฐอันแผ้วเบาและขาดตอนไปตามเส้นทางของกระบวนการพัฒนาดังมีหลักฐานที่ชัดเจนก็คือ มีหมู่บ้าน หย่อมบ้าน และผู้คนจำนวนมากตกสำรวจ ผู้คนไม่มีบัตร และหลายหมู่บ้านก็ไม่มีถนน ดังนั้นผู้คนตามแนวชายแดนจึงมักขาดการเหลียวแล และเข้าถึงทั้งในเรื่องหลักฐานเอกสาร และเรื่องการยอมรับฐานะของการเป็นคนของแผ่นดิน แต่กลับถูกทอดทิ้งไว้ให้ยากลำบาก ขัดสน และน่าเป็นห่วง ในสถานการณ์ที่นับเนื่องกันมาช้านาน

บรรณานุกรม

กาสัก เต๊ะชันหมาก และ ชาญชัย เฉลิมดิษฐ์. 2549.

การวิจัยและพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อ
แก้ไขความยากจน แบบบูรณาการ: กรณี
ตำบลหนองกระทุ่ม อำเภอค่ายบางระจัน
จังหวัดสิงห์บุรี. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี,
จังหวัดลพบุรี.

สุทิน สอนองฝัน. 2548. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบ
มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อ
ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน
ชาวกะเหรี่ยง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี.
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, จังหวัด
ราชบุรี.

สุทิน สอนองฝัน. 2550. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบ
มีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมศักยภาพพระบตลาด
ท้องถิ่นในชุมชนชาวกะเหรี่ยง อำเภอสวนผึ้ง
จังหวัดราชบุรี. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้าน
จอมบึง, จังหวัดราชบุรี.

สมพงษ์ ดุลยอนุกิจ และ พรชัย สุขมัน. 2549.
รายงานการวิจัยสภาพกลไกและศักยภาพ
การบริหารในการแก้ปัญหาความยากจนระดับ
จังหวัด : ศึกษากรณีจังหวัดเลย. มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเลย, จังหวัดเลย.

องค์การบริหารส่วนตำบลตะนาวศรี. 2546. แผน
พัฒนาตำบลตะนาวศรี. (อัดสำเนา)

อ้างอิงบุคคล

นางแคะ ตาโท. 2551. ชาวบ้าน บ้านห้วยแห้ง
ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัด
ราชบุรี. สัมภาษณ์

นายจิบ จะนุ. 2550. ชาวบ้าน บ้านเลขที่ 1 บ้าน
สวนผึ้ง ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง
จังหวัดราชบุรี. สัมภาษณ์

นายเซ็ง คิ้วถาวร. 2550. ชาวบ้าน บ้านเลขที่ 31
บ้านสวนผึ้ง ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง
จังหวัดราชบุรี. สัมภาษณ์

นายนาวิ ช่อทอง. 2550. ชาวบ้าน บ้านท่ามะขาม
ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัด
ราชบุรี. สัมภาษณ์

นายบุญเล็ก กังฟู. 2550. ชาวบ้าน บ้านห้วยแห้ง
ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัด
ราชบุรี. สัมภาษณ์

นางวัง บุญทิน. 2550. ชาวบ้าน บ้านบ่อเก่ากลาง
ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัด
ราชบุรี. สัมภาษณ์

จ.ส.ต.ศิลาปี สีแก้ว. 2550. ตำรวจ โรงเรียน ดชด.
บ้านตะโกปิดทอง ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวน
ผึ้ง จังหวัดราชบุรี. สัมภาษณ์

นายอาทิตย์ พะจี. 2551. ชาวบ้าน บ้านห้วยแห้ง
ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัด
ราชบุรี. สัมภาษณ์

นางแอ บุญเลิศ. 2551. ชาวบ้าน บ้านห้วยแห้ง
ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัด
ราชบุรี. สัมภาษณ์

นางอ่อง ทูแก้ว. 2551. ชาวบ้าน บ้านทุ่งแฝก ตำบล
สวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี.
สัมภาษณ์